

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra anglistiky a amerikanistiky

**Vliv genderu na aplikaci zpětné korektury jako
tlumočnické strategie při simultánním tlumočení**

**The role of gender in application of self-correction as an
interpreting strategy in simultaneous interpreting**

(Bakalářská práce)

Autor: Lenka Misiová

Vedoucí práce: PhDr. Veronika Sejkorová Ph.D.

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla úplný seznam citované a použité literatury.

V Olomouci dne 21. srpna 2018

Děkuji PhDr. Veronice Sejkorové Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi v průběhu psaní této bakalářské práce poskytla.

Rovněž bych chtěla poděkovat studentům ATP, kteří mi poskytli své tlumočnické nahrávky, které byly použity v praktické části této práce.

Seznam zkratk a vysvětlivky

ATP Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení a překlad

tzv. takzvanou

např. například

Obsah

1. Úvod	7
1.1 Hypotéza	8
2. Lingvistika a gender	9
2.1 Odlišné přístupy k rozdílům	13
2.1.1 Teorie dynamiky	13
2.1.2 Teorie deficitu	14
2.1.3 Teorie dominance	14
2.1.4 Teorie diference	15
3. Simultánní tlumočení	16
3.1 Pracovní jazyky tlumočnicka	16
3.2 Tlumočnické strategie	17
3.2.1 Rozdělená pozornost	18
3.2.2 Prodleva	18
3.2.3 Anticipace	19
3.2.4 Monitorování	19
3.2.5 Zpětná korektura	20
3.3 Druhy zpětných korektur při simultánním tlumočení	21
3.3.1 Gramatická korektura	21
3.3.2 Syntaktická korektura	22
3.3.3 Sémantická korektura	22
3.3.4 Korektura artikulace	23
3.3.5 Lexikální korektura	23
3.3.6 Faktická korektura	23
4. Empirická studie	25
4.1 Metodika	25

4.2 Komentář k výchozímu projevu.....	26
4.3 Komentář k výkonům tlumočnicků	26
4.4 Výsledky analýzy	28
4.4.1 Gramatická korektura	28
4.4.2 Syntaktická korektura	29
4.4.3 Sémantická korektura	30
4.4.4 Korektura artikulace	31
4.4.5 Lexikální korektura	31
4.4.6 Faktická korektura	32
4.4.7 Přehled výsledků	33
5. Závěr	35
6. Přílohy	37
6.1 Transkripce výchozího projevu.....	37
Anotace	44
Resumé.....	45
Abstract	45

1. Úvod

Způsob, jakým spolu ženy a muži komunikují se dostává do hledáčku vědců zejména v posledních desetiletích, a se zvyšujícím se zájmem společnosti přibývá i knih na toto téma. Mezi ty nejvýznamnější z nich patří například *Language and gender: an introduction* od Mary Talbotové či *Mýtus o Marsu a Venuši* od Deborah Cameronové. Množství dostupných odborných i populárně-naučných publikací, které se věnují tématu pohlaví a jazyka, poukazuje na to, že komunikační rozdíly mezi pohlavími skutečně existují a společnost se jim snaží přijít na kloub.

V oboru tlumočnictví, jehož podstatou je právě komunikace a předávání informací mezi zúčastněnými stranami, působí jak muži, tak ženy, a na obě pohlaví jsou kladeny stejné požadavky na kvalitu výkonu. Přesto ale existuje pouze minimum výzkumů na téma rozdílných strategií, kterými se obě pohlaví snaží tohoto standartu dosáhnout. Ve své bakalářská práci jsem se rozhodla prozkoumat genderové odlišnosti mezi muži a ženami v používání jazyka, a to konkrétně rozdíly v používání vlastní korektury jako tlumočnické strategie při simultánním tlumočení.

Práce si dává za cíl zjistit, zda příslušnost jedince k danému pohlaví skutečně ovlivňuje způsob tlumočení a to, jak často tlumočnick využívá určité tlumočnické strategie, v tomto případě vlastní korekturu.

Termín „*gender*“, v češtině překládán jako pohlaví, sociální pohlaví či rod, označuje kategorie, které byly společensky vytvořeny na základě biologické příslušnosti k určitému pohlaví. Ve většině společností jsou tyto kategorie dvě, a to kategorie femininní a kategorie maskulinní (Coatesová 2013, s. 4). Angličtina označuje pohlaví kromě již zmíněného pojmu *gender* také pojmem „*sex*“, který ale na rozdíl od *gender* odkazuje k pohlaví čistě biologickému. Vzhledem k tomu, že jsou v této práci citovány cizojazyčné zdroje, termín *gender* v mé práci odkazuje k sociálnímu pohlaví.

Práce se dělí na část praktickou a část teoretickou. Teoretická část vysvětluje základní tlumočnické pojmy, věnuje se historii tlumočení a počátkům studie genderu ve spojení s lingvistikou. V této části je rovněž vysvětlena charakteristika takzvaného „ženského jazyka“ od Robin Lakoffové, tlumočnické strategie používané při simultánním tlumočení a také druhy chyb, kterých se tlumočnick může během svého výkonu dopustit.

Praktická část obsahuje analýzu tlumočnické nahrávky, která byla přetlumočena studenty ATP na katedře Anglistiky a amerikanistiky Univerzity Palackého v Olomouci. Nahrávka je tlumočena z mateřského jazyka studentů, čili češtiny, do jazyka anglického. Analýza se zaměřuje na šest druhů vlastních korektur, a to podle místa jejich výskytu. Jsou to korektury gramatické, syntaktické, sémantické, lexikální, faktické a výslovnostní. Na základě získaných výsledků bude možno určit, zda je skutečně příslušnost k určitému pohlaví důležitým faktorem při volbě tlumočnických strategií a zda má vliv tlumočnickův výkon.

1.1 Hypotéza

Hypotézu stanovuji na základě díla Robin Lakoffové *Language and Woman's place*, ve kterém se zmiňuje o takzvaném „ženském jazyce“, který definuje mimo jiné i hyperkorektností a snahou o správnou gramatiku a výslovnost za účelem zlepšení společenského statusu tohoto „méněcenného“ jazyka. Očekávám, že ženy budou ve svém projevu nejisté a budou věnovat více pozornosti správnosti svého výkonu a při dopuštění se chyby budou častěji aplikovat vlastní korekturu s cílem předat posluchači přesnou myšlenku řečníka. Rovněž očekávám, že mužský projev bude sebevědomý, muži budou v případě vlastních chyb používat strategii vlastní korektury méně často a případné formální či obsahové chyby ponechají bez rektifikace.

2. Lingvistika a gender

Rozdíly mezi muži a ženami fascinovaly lidstvo od pradávna. Ať už se jedná o oblast sociologie, psychologie či fyziologie, lidé se snaží zjistit, jak příslušnost k tomu či onomu pohlaví ovlivňuje chování a myšlení člověka.

Všichni jsme se během života setkali s určitými stereotypy a předsudky, kterými společnost obecně charakterizuje jak muže, tak ženy. Už od útlého dětství děti slyší, že „kluci nepláčou“ a „holky se neperou“. Děti své chování formují právě podle těchto předsudků a společenských norem, a tím se vlastně dostávají do určitého bludného kruhu. Společenské normy totiž formují jejich chování a samy děti svým chováním tyto předsudky posilují. Ann Oakleyová uvádí, že už pětileté děti si v sobě podvědomě nesou určité ideály maskulinity a feminity a upravují své chování s cílem tohoto ideálu dosáhnout. Tento fakt můžeme pozorovat například na výběru hraček. Nabízí se tedy otázka, zda příslušnost k určitému pohlaví má svůj význam také na poli lingvistiky.

Ač se může zdát, že obě pohlaví mluví v rámci stejné kultury stejným jazykem, není toto tvrzení zcela pravdivé. Určité předsudky a společenské normy platí i v oblasti komunikace a hrají roli při výběru jazykových prostředků. Malé holčičky jsou proto od narození vedeny k tomu, aby se chovaly jako „malé dámy“. To například znamená, že na rozdíl od hochů nesmí křičet a také jim nikdo tolik netoleruje hlasité výlevy vzteku. Tak jako se od malých chlapců očekává „elán“ a nadšení, očekává se od dívek laskavost a určitá rezignace (Lakoffová 1973, s. 51). I v dnešní době ve školách stále převládá snaha vést zejména dívky k tomu, aby se příliš hlasitě nevyjadřovaly a ve svých projevech zůstávaly spíše umírněné (Coatesová 2005, s. 25).

Hlasitost projevu ale není jediným znakem, ve kterém se od sebe obě pohlaví v komunikaci liší. I Trudgill potvrzuje, že jsou oběma skupinám přisuzována slovní spojení či slova samotná, která jsou považována za pro ně typická (1983, s. 84). Kromě rozdílů fonetických a fonologických můžeme u obou pohlaví pozorovat také rozdíly v oblasti gramatiky. Podle dostupných studií se ženy liší v používání jazyka od mužů například tím, že tíhnou k tzv. hyperkorektnosti, kdy se svou mluvou snaží přiblížit standartním jazykovým varietám či prestižním přízvukům, a to bez ohledu na jejich společenskou třídu, etnikum či

věk (1983, s. 85). Můžeme tedy říci, že se ženy snaží vyjadřovat lépe či gramaticky správněji než muži.

Vzhledem k tomu, že za mnoho rozdílů mezi muži a ženami je odpovědná biologie, nabízí se, že i tyto rozdíly ve vyjadřování mohou být způsobeny biologickými odlišnostmi mezi pohlavími. Dle Lakoffové je však odlišné používání jazyka naučeným znakem, který pouze odráží nelingvistické rozdíly mezi pohlavími a poukazuje na nerovnost, která ve společnosti panuje jak v zacházení se ženami, tak v tom, co od žen společnost očekává (1973, s. 51). Stejný pohled na tuto problematiku sdílí i Ann Oakleyová, podle které se rozdíly mezi pohlavími objevují už v raném procesu sociálního učení. Uvádí, že diferenciací roste přímo úměrně s věkem, což poukazuje na velmi silný vliv okolní společnosti a rovněž na fakt, že muži i ženy cítí silnou potřebu přiklonit se ať už k maskulinním či k femininním ideálům (2000, s. 48).

Lakoffová uvádí, že „...pokud holčičky „mluví hrubě“ jako kluci, jsou napomenuty, okřiknuty či se stávají terčem posměchu. Tímto způsobem je společnost ve formě rodičů a přátel formuje a tzv. je dává do latě, ukazuje jim, kde je jejich místo. Ač je tento socializační proces v mnoha aspektech nutný či dokonce nezbytný, v tomto konkrétním případě, v učení malých dívek speciálního užití jazyka, přináší spíše problémy, přestože si toho učitelé nejsou vědomi.“¹ (1973, s. 47, překlad vlastní).

Stejně jako další vzorce chování, i to, jak muži a ženy používají jazyk pouze odráží společenská očekávání a stereotypy.

Trudgill stejně jako Lakoffová vysvětluje ženskou tendenci k hyperkorektnosti odlišným postavením mužů a žen ve společnosti a tvrdí, že v dnešní společnosti jsou si ženy více vědomy svého společenského postavení než muži, a proto věnují větší pozornost varietám jazyka, které jsou s určitým společenským postavením spojovány. Samotná volba jazykových prostředků tudíž odráží snahu přiblížit se jazykovému standardu, který je obecně považován za prestižní (1983, s. 85). Hyperkorektnost ale samozřejmě není jediným specifickým znakem, který je ženskému jazyku přisuzován.

Robin Lakoffová (1973, s. 50-58) charakterizuje tzv. ženský jazyk v deseti bodech.

¹ „If a little girl talks rough like a boy, she will normally be ostracized, scolded, or made fun of. In this way society, in the form of child's parents and friends, keeps her in line, in her place. This socializing process is, in most of its aspects, harmless and often necessary, but in this particular instance – the teaching of special linguistic uses to little girls – it raises serious problems, though the teachers may be well unaware of it.“

Hedges – pojmem hedges jsou myšleny lexikální prostředky, které vyjadřují nejistotu mluvčího. Typickým příkladem jsou slova *myslím, asi, či určitě*. Lakoffová spojovala užívání hedges s nerozhodností žen. Tvrdila, že vyjadřovat se rozhodně není považováno za ženské a za chování hodné dámy.

Zdvořilostní formy – Ženy více než muži berou ohled na pocity ostatních a už jako malé holčičky jsou vedeny k tomu, aby byly zdvořilejší než hoši. Užívají proto více zdvořilostních forem, jako například „*Mohl bys prosím otevřít okno?*“. Lakoffová opět přisuzuje tuto vlastnost absenci pevného názoru u žen a vnímá zdvořilostní formy jako prevenci, která má zabránit tomu, aby ženy skutečně vyjadřovaly svůj vlastní názor.

Tázací dovětky – Lakoffová přisuzuje ženám časté užívání tázacích dovětek, přestože jak sama přiznává, neexistují pro tento jev žádné empirické důkazy. Stejně jako v předchozím bodě, užívání tázacích dovětek rovněž jistým způsobem zabraňuje ženám stát si za svým vlastním názorem, a vyvolává dojem, že žena čeká na potvrzení svého sdělení.

Expresivita – V mluvě žen si lze všimnout častého kladení důrazu na určitá slova a jisté zveličování informací. Typickými příklady jsou výrazy jako „*opravdu*“, např. ve větě *Ty šaty byly opravdu nádherné*. Tato slova dodávají sdělení určitou emotivnost a často bývají doprovázeny i expresivní intonací.

Prázdná adjektiva, např. *úžasné, skvělé, krásné* – Ženy mají tendenci užívat tzv. prázdná adjektiva, což jsou slova, které nijak nemění či neovlivňují význam sdělení, za účelem nastolení přátelské atmosféry. Přestože jsou lingvisty často označovány za zbytečná, dle Lakoffové hrají stěžejní úlohu v určování atmosféry rozhovoru i vztahu mezi mluvčími (1973, s. 50).

Hyperkorektní gramatika a výslovnost – Jak už jsem zmínila výše, ženy jsou na rozdíl od mužů citlivé na své společenské postavení, a proto se snaží o gramaticky správné vyjadřování, které jim má dopomoci k větší prestiži. Zároveň jsou ženy považovány za ty, kdo dále předávají kulturu a gramotnost. V učitelských sborech je mnohem početněji zastoupeno ženské pohlaví a jsou to také ženy, kdo ve většině případů učí své děti první

slůvka. I z těchto důvodů se ženy snaží o dodržování spisovné řeči a gramatických pravidel a také používají slang a nespisovné výrazy méně než muži.

Nedostatek smyslu pro humor – Přestože Lakoffová uvádí, že ženy vtipy nechápou, neumí je vyprávět a v podstatě nemají žádný smysl pro humor, ostatní autoři jsou jiného názoru. Ženy mají smysl pro humor, pouze je jejich druh humoru odlišný od humoru mužského a v konverzaci má také jinou úlohu. Zatímco ženy používají humor, aby nastolily pocit solidarity a určité důvěrnosti, muži prostřednictvím humoru bojují o své postavení ve společnosti (Crawfordová 2003, s. 1421). Stejně jako je pro ženy tabu užívání vulgarismů, považují rovněž za nepřipustné vtipkovat na citlivá témata, a tudíž je například tzv. černý humor spíše doménou mužů než žen.

Prímé citace – Pokud ženy mluví o třetích osobách, mají ve zvyku užívat přímé citace. Pro ženy je typičtější sdělení: „Zeptala jsem se jí na to a ona řekla „Já o tom nic nevím“.“ než „Zeptal jsem se jí na to, a řekla, že o tom nic neví.“ Muži v konverzaci preferují spíše parafrázování.

Specifická slovní zásoba, např. citově zabarvená slova – O ženách se říká, že jsou královnami eufemismů (1973, s. 55). Tuto vlastnost můžeme ilustrovat nejlépe na rozdílech mezi muži a ženami v užívání vulgarismů. Přestože se společnost mění a vyvíjí a některé rozdíly mezi pohlavími jsou postupně stírány, stále je ve společnosti považováno za nevhodné, aby se žena vyjadřovala vulgárně. Mnoho žen ani není schopno vulgární výrazy tzv. vypustit z pusy. Jak uvádí i Jespersen, ženy se při použití hrubých výrazů a vulgarismů cítí nepříjemně, a preferují výrazy nepřímé a tzv. zaobalené (Coatesová 2005, s. 97).

Tázací intonace v oznamovacím kontextu – Ženy mají tendenci užívat ve své mluvě stoupavou intonaci, a jejich odpovědi se tudíž mohou posluchači vzhledem k absenci deklarativní intonace jevit jako otázka. Přestože žena zná na položenou otázku odpověď, její vyjadřování vyvolává pocit, že si odpovědi není jistá a očekává souhlas svého konverzačního protějšku. Dává ostatním pocit, že se nedokáže rozhodnout, a proto ani nemůže být brána vážně.

Lakoffová připisuje většinu těchto řečových vlastností ženské nejistotě a odlišnému postavení žen ve společnosti. Žena se vyjadřuje nejistě, dává posluchačům pocit, že se neumí sama rozhodnout, a proto ji ani nelze brát vážně. Jazykové prostředky, které vedou k těmto závěrům, jsou ale ženám přisuzovány společností a jejich dodržování se od žen očekává. Pokud se žena rozhodne vzepřít se těmto pravidlům, chová se podle společnosti „nežensky“ a je opět odsuzována, tentokrát za nevhodné chování. Ať už se tedy žena rozhodne vyjadřovat se jakkoli, bude vnímána buď jako nerozhodná žena, na jejímž názoru nezáleží, či jako žena, která se nechová dostatečně žensky (1973, s. 56). Teorie Robin Lakoffové je známá pod názvem teorie deficitu a je jednou ze čtyř teorií jazyka a genderu. Hypotéza mé bakalářské práce je založena právě na této teorii deficitu a praktická část si klade za cíl ověřit validitu jednoho z tvrzení, která ve své knize Robin Lakoffová uvádí, a to ženského sklonu k hyperkorekci.

2.1 Odlišné přístupy k rozdílům

V roce 1975 se Robin Tolmach Lakoffová svou knihou *Language and Woman's Place* postarala jak o vášnivou debatu na téma pohlaví a jazyka, tak o počátek studia genderu a jazyka nejen z hlediska lingvistického, ale rovněž z pohledu sociologie či psychologie (2004, s. 3). Přestože byla její tvrzení ostatními lingvisty kritizována pro nedostatek empirických důkazů, její dílo stále zůstává považováno za průlomové, jelikož zvdalo ostatním vědcům impuls ke studiu do té doby neprobádané oblasti jazyka ve spojitosti s pohlavím mluvčího.

Postupem času vznikly v oboru genderu a jazyka čtyři hlavní teorie, kterými jsou teorie dynamiky, teorie deficitu, teorie dominance a teorie diference. Přestože tyto teorie vznikaly postupně během několika let, neznamenalo to, že teorie předchozí ztratila svou váhu s teorií nově přichozí. Naopak, všechny teorie existovaly společně v určitém napětí. V dnešní době je mezi lingvisty nejpopulárnější teorie dynamiky, známá také pod pojmem perspektiva sociálního konstruktů (Coatesová 2004, s. 5).

2.1.1 Teorie dynamiky

Teorie dynamiky nahlíží na lingvistické rozdíly mezi muži a ženami z pohledu genderu jako sociálního konstruktů. Gender není jedinci přiřazen společností, ale jedinec ho sám představuje v každodenních interakcích (Coatesová 2004, s. 7). West a Zimmerman tvrdí, že muž demonstruje svou maskulinitu například tím, že převede ženu přes silnici. Naopak

žena demonstruje svou feminitu, pokud se přes danou silnici nechá převést (1987, s. 135). Teorie dynamiky zastává názor, že genderové normy a očekávání, jak se příslušníci jednotlivých genderů mají chovat, byly vytvořeny společností. Následováním norem pro dané pohlaví se muži a ženy společnosti následně prezentují jako maskulinní či jako femininní. Rozdíly v chování žen a mužů tudíž nejsou vrozené ani instinktivní, ale naučené.

2.1.2 Teorie deficitu

Teorie deficitu byla jednou z prvních teorií vytvořenou v začátcích studia genderu ve spojitosti s lingvistikou. Tato teorie je založena na knize Robin Lakoffové *Language and Woman's Place*, ve které Lakoffová zavádí termín „ženský jazyk“. Tento jazyk je popsán jako jazyk slabý a obecně nedostatečný v porovnání s jazykem mužů, který je naopak považován za jazyk standartní a správný (Coatesová 2004, s. 6). Lakoffová charakterizuje ženský jazyk jako jazyk, ve kterém se vyskytuje mnoho „prázdných“ výrazů jako *nádherné, skvělé, úžasné*, a dále spousta eufemismů a dovětků. Ženy se více zaměřují na detaily, jejich projev je mnohem zdvořilejší, než je projev mužský, zdržují se vulgarit (1973, s. 49-57). Tato teorie byla ale napadena, protože implikovala, že je jazyk žen méněcenný a že by se ženy měly snažit adaptovat jazyk mužů, pokud chtějí být brány vážně (Coatesová 2004, s. 6).

2.1.3 Teorie dominance

Jak vysvětluje Coatesová, teorie dominance „považuje ženy za utlačovanou skupinu a vysvětluje jazykové rozdíly v řeči žen a mužů mužskou dominancí a ženskou submisivitou“² (2004, s. 6, vlastní překlad).“ Na rozdíl od teorie diference se teorie dominance odprošťuje od pohlaví jako zdroje lingvistických rozdílů, ale přisuzuje tyto rozdíly sociálnímu postavení žen ve společnosti. Dle O'Barra a Atkinse je „ženský jazyk“ často zaměňován s takzvaným „bezmocným jazykem“. Bezmocný jazyk je dle nich užíván osobami s nižším společenským postavením bez závislosti na pohlaví, a právě nižší společenské postavení žen je důvodem, proč je tento jazyk přisuzován zejména ženám (Coatesová 2004, s. 109).

² „The dominance approach sees women as an oppressed group and interprets linguistic differences in women's and men's speech in terms of men's dominance and women's subordination.“

2.1.4 Teorie difference

Teorie difference byla zavedena Danielem Maltzem a Ruth Borkerovou v roce 1982, kteří svou studii *A Cultural Approach to Male-Female Miscommunication* založili na knize Johna Gumperze (Sunderlandová 2006, s. 18-19). Jejich teorie staví na odlišnosti dvou rozdílných subkultur, do kterých ženy a muži náleží. Obě pohlaví se během dětství a dospívání učí odlišným způsobům komunikace, vyrůstají tedy ve dvou odlišných *kulturách*. Vzhledem k tomu, že mají obě pohlaví osvojena odlišná pravidla, co se týče např. přátelské konverzace, dochází pak během komunikace mezi muži a ženami ke konfliktům a nepochopení (Maltz a Borkerová 1982, s. 59).

Dle Tannenové se dá komunikace mezi muži a ženami označit jako mezikulturní komunikace, která má všechny předpoklady ke střetům, co se týče konverzačních stylů. Říká, že muži a ženy nehovoří odlišnými dialekty, nýbrž odlišnými genderlekty (1990, s. 17). Tuto teorii ale odmítá Mary Crawfordová tvrzením, že tato teorie rozlišuje ženy a muže pouze na základě genderu a odsouvá do pozadí další důležité faktory, které hrají roli v komunikaci, jako jsou pohlaví, sociální postavení a rasová příslušnost (2003, s. 1415).

Já osobně zastávám názor, že ženy nejsou pouhé oběti jazyka, který jim byl společností vnucen, ale že do určité míry i samotné ženy využívají jazyk pro svůj vlastní prospěch. Na druhou stranu si myslím, že nelze popřít fakt, že předsudky v používání jazyka existují, a že ženám často není tolerováno to, co by mužům prošlo bez mrknutí oka, jako například již zmíněné užívání vulgarismů.

Tuto práci jsem se rozhodla založit na teorii deficitu zejména z toho důvodu, že je to jakási základní teorie, která sloužila jako odrazový můstek dalším vědcům, kteří se touto tematikou zabývají. Vzhledem k téměř nulovým empirickým důkazům, kterými by Robin Lakoffová mohla svou teorii podložit, mě také lákalo ověřit, zda se tvrzení Lakoffové skutečně zakládají na pravdě.

3. Simultánní tlumočení

3.1 Pracovní jazyky tlumočnicka

Přestože je tlumočení velmi komplexní proces, který vyžaduje, aby tlumočnick vykonával mnoho mentálních činností zároveň, tlumočení probíhá vždy pouze jedním směrem, a to ze zdrojového do cílového jazyka. V některých situacích je tlumočnick nucen tlumočit oběma směry mezi dvěma jazyky, například během komunitního tlumočení. I přesto, že je tlumočení jedním směrem považováno téměř za standardní, nemá pro něj obor translatologie žádný specifický termín, a proto se spíše než směr tlumočení rozlišují pracovní jazyky tlumočnicka (Pöchhacker 2004, s. 20).

Pracovní jazyky tlumočnicků se dle *Mezinárodní asociace konferenčních tlumočnicků AIIC (Association internationale des interprètes de conférence)* rozlišují do tří kategorií:

- *jazyk A* – aktivní jazyk na úrovni mateřštiny;
- *jazyk B* – cizí aktivní jazyk, ze kterého i do kterého je tlumočnick schopen tlumočit;
- *jazyk C* – cizí pasivní jazyk, ze kterého je tlumočnick schopen tlumočit do svého rodného jazyka.

Toto rozlišení je důležité zejména pro konferenční tlumočnicky, jelikož čím více jazyků ovládají, tím žádanější jsou jejich služby na trhu práce (Čeňková 2008, s. 13).

Ačkoliv je v prostředí konferenčního tlumočení preferováno tlumočení z tlumočnickova B či C jazyka do jazyka A, tzn. tlumočení z cizího jazyka do mateřštiny, v soukromém sektoru je velká poptávka rovněž po tlumočení z tlumočnickova A jazyka do jazyka B či C, tzv. *retour* (Pöchhacker 2004, s. 21).

Retour, který používají i studenti ATP, jejichž nahrávky jsou analyzovány v této bakalářské práci, je pro tlumočnicka mnohem náročnější než tlumočení do mateřštiny a překážky, se kterými se během práce potýká, se od tlumočení do A jazyka liší. Při B/C-A tlumočení je pro tlumočnicka nejnáročnější částí tlumočnického procesu pochopit myšlenku řečnicka. Jakmile tlumočnick myšlenku pochopí, téměř vždy disponuje dostatkem jazykových prostředků, aby ji přesně vyjádřil v cílovém jazyce. Při *retour* se tlumočnicki setkávají s problémem zcela opačným, a to s hledáním vhodných slov v cílovém jazyce, která by přesně vystihla myšlenku řečnicka, kterou tlumočnick ve svém mateřském jazyce ve většině případů chápe zcela bez potíží (Jones 2002, s. 120).

Dle Jonese by měl tlumočník u *retour* pamatovat na tři hlavní zásady. Zaprvé by měl mít na paměti, že se mu nikdy nepodaří zcela přesně převést výchozí text do cílového jazyka včetně všech nuancí a stylistických příkras. Vzhledem k tomu, že základním požadavkem při tlumočení je převedení myšlenky řečníka, neměl by se tlumočník příliš zatěžovat snahou o dokonalý překlad, kterého při *retour* ani není možné dosáhnout.

Tlumočník by měl rovněž při tlumočení do cizího jazyka používat pouze styl, který sám dokonale ovládá. Není žádoucí aby se tlumočník snažil ohromit publikum svým stylistickým umem a snažit se například používat mnoho metafor či idiomů, jelikož se může velice lehce stát, že narazí na segment, který bude přesahovat jeho stylistické schopnosti.

Poslední radou, která navazuje na bod předchozí, je snažit se vyhnout složitým gramatickým souvětím. Jelikož je pro tlumočníka vždy těžší rekonstruovat myšlenku v cizím jazyce než v jazyce mateřském, je nezbytné, aby tlumočník tuto překážku kompenzoval aplikací vhodných tlumočnických strategií. Krátké jednoduché věty předcházejí situacím, kdy si tlumočník v polovině souvětí uvědomí, že není schopen větu z důvodu gramatické náročnosti dokončit (2004, s. 121-122).

3.2 Tlumočnické strategie

Otázka, zda je skutečně možné zároveň naslouchat a hovořit byla po dlouhé roky předmětem vědeckých diskuzí. Ač byli někteří vědci přesvědčeni, že souběžnost dvou řečových činností není možná, pozdější výzkumy dokázaly, že paralelnost mluvy a poslechu opravdu možná je. Tento proces je ale podmíněn jedním faktorem: předmětný obsah obou činností musí být totožný (Čeňková 2008, s. 31).

Toto zjištění vedlo k otázce, jaké strategie a mechanismy simultánní tlumočníci používají, aby této souběžnosti řečových činností dosáhli. Názory odborníků na toto téma se různí, všichni se ale shodují, že dosáhnout simultánnosti je náročné i pro zkušené tlumočníky s mnoha léty praxe. Pro úspěšné simultánní tlumočení je nezbytná jak lingvistická a odborná příprava, tak specifické fyziologické vlastnosti tlumočníka. Kromě výše zmíněných předpokladů tlumočníci také užívají různé vědomé a nevědomé strategie, z nichž odborníci považují za nejdůležitější rozdělenou pozornost, časovou prodlevu, anticipaci, monitorování a zpětnou korekturu (Čeňková 2008, s. 32-33).

3.2.1 Rozdělená pozornost

Rozdělení pozornosti je pro tlumočnicka klíčovou dovedností, která ale není člověku přirozená a je tedy nutné ji pravidelně trénovat. Zatímco u běžné řečové produkce se mluvčí nesoustředí na gramatiku, slovosled a další prvky a jeho myšlenka je vyjádřena automaticky, u tlumočení tento princip nefunguje. Simultánní tlumočnick nejenže poslouchá řečníkův projev a ve stejnou dobu tlumočí, ale také monitoruje svou vlastní řečovou produkci. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby se tlumočnick vyvaroval jakéhokoli rozptýlení, které by odvádělo jeho pozornost, jako je například řečníkův přízvuk, hluk v sále, neschopnost vzpomenout si na určitý termín a další. Jones přirovnává rozdělenou pozornost ke hře na piano, která je stejně jako simultánní tlumočení aktivitou člověku nepřirozenou. Podobně jako musí hráč na piano zkoordinovat obě ruce, musí i tlumočnick zkoordinovat poslech a řečovou produkci, a toho lze dosáhnout pouze na základě pravidelného procvičování (2002, s. 70).

3.2.2 Prodleva

Jedním z nejdůležitějších faktorů ovlivňujících kvalitu a správnost simultánního tlumočení je schopnost tlumočnick správně odhadnout ideální rozestup mezi projevem řečníka a momentem, kdy je vhodné začít tlumočit. Správné načasování není důležité jen z hlediska zajištění co nejlepších podmínek pro kvalitní tlumočení, ale také z hlediska psychologického. Pokud si tlumočnick drží příliš velký časový odstup, může se naskytnou situace, ve které má publikum pocit, že tlumočnick není dostatečně kompetentní a nepředává jim všechny informace. Je tudíž žádoucí, aby časový odstup nebyl příliš malý a umožnil tlumočnickovi získat dostatek informací, na druhou stranu nesmí tlumočnick příliš otálet (Jones 2002, s.72-73).

Otázkou tedy zůstává, zda existuje ideální časový posuv, který zajistí tlumočnickovi co nejlepší podmínky pro tlumočení a zároveň bude vyhovovat i publiku. Ledererová považuje za nutné, aby tlumočnick před začátkem projevu získal dostatek informací pro pochopení *myšlenky* řečníkova sdělení. Myšlenkou v tomto případě nejsou syntaktické jednotky, ale takzvané *smyslové jednotky* (1978, s. 326). „*Smyslovou jednotku chápeme jako představu zamýšleného smyslu řečníkova projevu v mysli posluchače (tlumočnicka)*.“³ (Jones 2002, s. 74, překlad vlastní). Dle Jonese je tato myšlenka tvořena spojením významu slov

³ „We understand a unit of meaning to be a cognitive representation in the mind of the listener (for our purposes the interpreter) of the intended meaning of the speaker.“

vyřčených řečníkem s mimo jazykovými znalostmi tlumočnicka, jako je například znalost tématu či názorů řečníka na dané téma (2002, s. 74).

3.2.3 Anticipace

Anticipace, v češtině známá také pod pojmy předvídání či pravděpodobnostní prognózování, je pro tlumočnicka nesmírně důležitou strategií. Ledererová rozlišuje dva různé druhy anticipace, a to anticipaci jazykovou, která je založena na předvídání slov na základě často se vyskytujících slovních spojení a dále anticipaci mimojazykovou, při které tlumočnick předvídá směr řečnickova projevu na základě svých dalších znalostí, například využitím znalosti tématu či známého názorového postoje řečníka (1978, s. 331).

Důležitost anticipace zmiňuje i Daniel Gile, který výše zmíněné dva druhy anticipace začleňuje do svého Modelu úsilí. Gile ve své knize *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training* uvádí, že jazyková anticipace, přestože je zcela nevědomá, napomáhá snižovat nejistotu tlumočnicka při převodu daných úseků a díky tomu snižuje požadavky na procesní kapacitu nezbytnou pro zpracování nových segmentů (1995, s. 176–177).

Gile zdůrazňuje důležitost přípravy, díky které tlumočnick získá důležité mimojazykové informace jak o řečnickovi, tak o tématu konference a terminologii, které výrazně usnadňují anticipaci (1995, s. 178). Schopnost anticipace velkou mírou ovlivňuje kvalitu tlumočení, a to zejména v případech, kdy má výchozí jazyk odlišnou větnou stavbu než jazyk cílový. Při takovém tlumočení je běžné, že je myšlenka sdělení vyjádřena až na konci věty a bez tlumočnickova předvídání významu by byla prodleva mezi projevem řečníka a začátkem tlumočení příliš dlouhá na to, aby byl tlumočnick schopen kvalitně přetlumočit celý projev, aniž by ztratil podstatné informace či orientaci v projevu řečníka.

3.2.4 Monitorování

Monitorování vlastního projevu, a to jak formy, tak obsahu, je nedílnou součástí procesu simultánního tlumočení. Je nezbytné, aby se tlumočnick neustále ujišťoval, že je jeho převod co nejvěrnější originálu a smysl sdělení se od něj nijak neodchyluje. Neméně důležitá je také kontrola gramatiky a toho, zda, zjednodušeně řečeno, tlumočnickův projev dává smysl. Jones (2002, s. 70-71) ve své knize *Conference Interpreting Explained* prezentuje tři body, které proces monitorování značně usnadňují.

- *Krátké a jednoduché věty* – Dle Jonese je žádoucí vyhnout se dlouhým a komplexním souvětím, která by mohla vést jak ke vzniku gramatických či obsahových chyb tak k situaci, kdy se tlumočnick ve svém vlastním projevu přestává orientovat. Krátké věty také umožňují rychlou kontrolu vlastního projevu a nabízejí možnost rychlé opravy v případě jakékoli chyby. Rozdělení hutného projevu řečníka do menších smysluplných jednotek rovněž usnadňuje pochopení projevu, což posluchači často ocení.
- *Smysluplné věty* – Jones zmiňuje, že jsou to právě krátké smysluplné věty, které pomáhají zabránit tomu, aby se tlumočnickův projev stal nekoherentní. Tlumočnick by měl monitorovat, zda je jeho projev jak gramaticky, tak obsahově správný. Kromě gramatiky a obsahu je také nutné kontrolovat celkovou koherenci a logiku projevu. Jones poukazuje na to, že pokud tlumočnick nikdy nevynechá větu, která by nebyla smysluplná, nemůže dojít k tomu, aby se tlumočnick náhle ocitl v situaci, kdy jeho projev přestane dávat smysl jako celek.
- *Dokončování vět* – I když je publikum schopno nevěšimnout si tlumočnickovy chyby či vynechávky, případně tyto chyby odpustit, je nepřijatelné, aby tlumočnick větu nedokončil a pokračoval dále v tlumočení. Nejen, že takový projev začne postrádat konzistentnost, ale také značně podkopává důvěru publika v tlumočnicka, který zjevně nepředává publiku všechny informace.

3.2.5 Zpětná korektura

Chyby v tlumočení nejsou jen problémem studentů tlumočení ale také profesionálních tlumočnicků. Jednou z častých příčin těchto chyb, zejména v simultánním tlumočení, je mylná anticipace. Faktorů, které přispívají k tomu, že tlumočnick ve svém projevu udělá chybu je ale mnoho, a jak uvádí Roderick Jones, patří mezi ně například situace, kdy tlumočnick slovo slyší špatně či ho zcela přeslechne, dané slovo či frázi chybně pochopí, nezaregistruje logickou návaznost projevu či se zcela jednoduše pouze přerekne, i když řečnickovo sdělení perfektně pochopil (2002, s. 107).

Zpětná korektura v tlumočení není pevně zařazena mezi tlumočnické strategie ani tlumočnické chyby a její užití se vždy odvíjí od situace a druhu tlumočnické chyby. Aby

mohl tlumočník svou chybu během tlumočení odhalit a zpětnou korekturu použít, je nezbytné, aby během svého projevu zapojil výše zmíněnou strategii monitorování.

Jones (2002, s. 107–108) prezentuje tři možné scénáře, které mohou během tlumočení nastat a také doporučuje vhodná řešení těchto situací. V prvním případě se může jednat o drobnou chybu, která nemá žádný vliv na vývoj projevu a publikum ji pravděpodobně ani nezaregistrovalo. Přestože tlumočníci často cítí potřebu se i v takových případech opravit, dle Jonese je oprava v těchto případech pouze ztrátou času jak pro tlumočníka, tak pro publikum.

Druhým možným scénářem jsou situace, kdy se tlumočník dopustí hrubší chyby, ale z chování publika je zřejmé, že chybu rozpoznalo a mentálně ji i opravilo. Těmito chybami může být například odkaz na špatnou stranu v knize či nekoherentní formulace, kterou publikum i přesto pochopilo. V této situaci Jones doporučuje, aby se tlumočník opravil, a to nejlépe věcně a s malou omluvou. Přestože oprava není zcela nutná, pomáhá navodit mezi tlumočníkem a publikem důvěru.

Nakonec se Jones zmiňuje o chybách faktických. Pokud tlumočník udělá faktickou chybu a publikum tuto chybu nezaregistrovalo, má se dle Jonese tlumočník za všech okolností opravit a neuvádět publikum v omyl.

Je žádoucí, aby tlumočník rozlišoval mezi situacemi, kdy se skutečně dopustil při tlumočení chyby a situacemi, kdy projev přetlumočil správně, ale pouze vnitřně pociťuje nespokojenost se svým výkonem. Tento případ může nastat například tehdy, kdy si tlumočník vzpomene na vhodný idiom v cílovém jazyce až poté, co danou pasáž přetlumočí či ho napadne elegantnější řešení. Dle Jonese je v těchto případech nezbytné, aby se tlumočník už nesnažil svůj projev přeformulovat. Tyto opravy slouží pouze k vnitřnímu uspokojení tlumočníka, ale mají negativní efekt na publikum, jehož pozornost je odvedena od významu sdělení.

3.3 Druhy zpětných korektur při simultánním tlumočení

3.3.1 Gramatická korektura

Steven Pinker ve své knize *Jazykový instinkt: Jak mysl vytváří jazyk* definuje gramatiku jako „...soubor pravidel, který určuje formu a význam slov a vět v konkrétním jazyce, jak se jím hovoří v určité společnosti...“ (2009, s. 531). I gramatika je tudíž důležitým prvkem, který má vliv na správně pochopení sdělení. Co se týče gramatiky, tlumočníci nejčastěji chybují v nedodržení shody přísudku s podmětem, nesprávném užití koncovek či nesprávném

slovosledu. Tlumočníci pod tlakem nezřídka užijí například minulého času místo přítomného či uvedou množné číslo místo jednotného, a poté, co si svou chybu uvědomí, své sdělení rektifikují. Mohlo by se zdát, že gramatické chyby nijak zásadně neovlivňují tlumočnickův výkon, jelikož jsou posluchači schopni si význam chybné věty či slova domyslet na základě kontextu, a není tudíž žádoucí, aby tlumočnick svými korekturami zatěžoval publikum. Není to ale zcela pravda, jelikož například věta vyřčená chybně v minulém čase namísto přítomného může kompletně změnit význam sdělení.

3.3.2 Syntaktická korektura

Ve své knize *Syntactic structures* definuje Noam Chomsky syntax jako „...*studium principů a procesů, na jejich základě jsou v jednotlivých jazycích tvořeny věty.*“ (2002, s. 11, překlad vlastní). Syntaktickými chybami tedy označujeme takové větné konstrukce, které se ze syntaktického hlediska odchyľují od větné stavby. Tato slohová neobratnost má vliv na koherenci projevu a pro posluchače může mít za následek nepochopení sdělení. Zejména u simultánního tlumočení tlumočníci často chybují tzv. falešnými starty, větami, které tlumočnick nedokončí. U tlumočení jsou falešné starty způsobeny chybnou anticipací, kdy tlumočnick začne tlumočit a posléze zjistí, že význam výchozího textu je jiný než prognózoval.

3.3.3 Sémantická korektura

Dle Františka Čermáka „...*sémantika označuje disciplínu studující význam v jazyce obecně, tj. ve všech jeho částech, z hlediska jazykového znaku pak jeho část nazývanou označovaným (signifié), často je také synonymem k termínům význam, významová stránka.*“ (2011, s. 223). Zjednodušeně by se tedy dalo říci, že se sémantika zabývá významem jazyka. Vzhledem k tomu, že základním požadavkem na tlumočnicka je předání významu, nikoliv pouze slov, z jednoho jazyka do jazyka druhého, je elementární, aby při tlumočení nedocházelo ke změně významu či k významovým posuvům. K těmto nežádoucím jevům může dojít na základě chybně zvoleného výrazu či nesprávného slovosledu, ale také výběrem nedostatečně či příliš expresivního výrazu. Přestože je pro tlumočnicka pod tlakem často velmi náročné zvolit při tlumočení do cizího jazyka kontextově odpovídající výraz, tlumočnick by měl vždy monitorovat svůj projev, a užít zpětnou korekturu v případě, kdy se jeho výsledný projev významově odchyľuje od projevu výchozího. Absence rektifikace může v takovýchto případech vést k předání významově odlišného sdělení.

3.3.4 Korektura artikulace

Vlivem stresu, rozdělení pozornosti či rychlosti promluvy nezřídka dochází u tlumočnicků k chybám v artikulaci. Mezi časté chyby patří například nedostatečné otevírání úst či tzv. polykání konců slov. K případům, kdy tlumočnický vysloví pouze polovinu slova a pokračuje v promluvě dále dochází zejména v situacích, kdy tlumočnický nesoustředí svou pozornost na svůj projev ale na nadcházející segment, a spíše než na vlastní řečovou produkci soustřeďuje svou mentální kapacitu na poslech řečníka. Na chyby artikulace mají vliv také akcenty, například pro ostravský přízvuk je typické zkracování dlouhých souhlásek, což je ovšem rovněž považováno za chybu artikulace. Každý tlumočnický by měl být zároveň i dobrým řečníkem a měl by se snažit o kvalitní projev, díky kterému nebude mít publikum potíže pochopit význam řečnickova sdělení. Tlumočnický při pochybení ve většině případů chybně vyslovené slovo zopakují a vysloví ho zřetelněji.

3.3.5 Lexikální korektura

Vzhledem k aplikaci pravděpodobnostního prognózování a odlišným gramatickým strukturám různých jazyků může při tlumočení docházet k chybám i na lexikální rovině. Za lexikální chybu považujeme případy, kdy tlumočnický ve svém projevu použije významově správné slovo v nesprávném tvaru či zvolí slovo, jehož použití není v dané kontextu vhodné. Mezi lexikální chyby řadíme rovněž vynechání významově důležitého slova či nežádoucí repetici stejného výrazu v rámci věty. Zejména v předposledním případě je naprosto nezbytné, aby tlumočnický chybějící informace doplnil, a to buďto rektifikací či dodáním informace v následujícím segmentu. Absence zpětné korektury v takovémto případě nemůže být tlumočnickovi odpuštěna, jelikož může změnit nejen význam věty, ale i celého řečnickova projevu.

3.3.6 Faktická korektura

Během simultánního tlumočení na rozdíl od tlumočení konsektivního tlumočnický jen velmi zřídka používají tlumočnickou notaci a spoléhají se výhradně na svou paměť a své jazykové a mimojazykové znalosti. Zejména v případech, kdy mluvčí ve svém projevu užívá velkého množství číslovek, geografických názvů či vlastních jmen nezřídka dochází u tlumočnicka k přesycení pracovní paměti, což poté vede k faktickým chybám.

Jones uvádí, že je žádoucí, aby tlumočník svou faktickou chybu ve všech případech opravil. Je podle něj „*neetické, aby se tlumočník snažil svou chybu zakrýt jen proto, aby se vyhnul rozpakům*“ (2002, s. 108, překlad vlastní).

Jako vhodnou metodu, jak se vyhnou faktickým chybám, zejména co se týče číslovek, Jones doporučuje zapisovat číslovky formou tlumočnické notace stejně jako u tlumočení konsektivního, a tak předcházet přetížení své pracovní paměti (2002, s.118).

4. Empirická studie

4.1 Metodika

Ve výzkumné části své práce se zaměřuji na analýzu nahrávek šesti studentů ATP a to zejména na druhy chyb a jejich počet, a dále také na četnost použití zpětných korektur v případě chyb u obou pohlaví. Nahrávky studentů byly přepsány do písemné podoby, a to včetně přerěknutí, zpětných korektur či hezitačních zvuků. Analýza byla následně vytvořena na základě těchto transkripcí.

Nahrávka pro studii byla převzata z webových stránek zpravodajského internetového pořadu DVTV, který vysílá server Aktuálně.cz a kde byla publikována 28.7.2016. Pořad DVTV, celým názvem Drtinová Veselovský TV, existuje od roku 2014. Konceptem pořadu jsou rozhovory s hosty, duely či případně debaty na současná témata, a to zejména z oblasti politiky, společnosti či ekonomiky.

Pro tuto studii byl zvolen rozhovor anglistiky a amerikanisty, historika a bývalého rektora Univerzity Palackého, profesora Josefa Jařaba a redaktorky DVTV Daniely Drtinové. Tématem rozhovoru je migrační krize, která v posledních letech postihla Evropu a která sebou přinesla i vlnu negativity a strachu vůči uprchlíkům či ekonomickým migrantům. Nahrávka byla zvolena zejména pro své genderově neutrální téma a také z toho důvodu, že je migrace v posledních letech velmi aktuálním tématem, se kterým se tlumočníci mohou v praxi lehce setkat. Celý rozhovor má zhruba 30 minut, pro účely analýzy bylo využito 10 minut z celého rozhovoru.

Tlumočníci tuto nahrávku tlumočili bez předchozí přípravy. Za účelem seznámení se s tématem rozhovoru byl tlumočnickům přečten úvod Daniely Drtinové, ve kterém nastiňuje hlavní body rozhovoru. Značnou nápovědou je pro tlumočnický i samotný název rozhovoru, který prozrazuje obecný názor profesora Josefa Jařaba na migraci.

Studenti nebyli před tlumočením seznámeni s cílem tohoto výzkumu, jelikož bylo žádoucí, aby se při tlumočení necítili pod tlakem potvrdit či vyvrátit hypotézu, která byla v této práci stanovena. Bylo rovněž důležité získat pro analýzu autentický materiál a zabránit tomu, aby studenti ATP vědomě ovlivňovali výsledky analýzy výběrem svých tlumočnických strategií.

4.2 Komentář k výchozímu projevu

Rozhovor je veden v mateřském jazyce obou aktérů, tempo řeči je tudíž přirozené. Tempo řeči redaktorky je po většinu rozhovoru rychlejší než tempo hosta, zejména z toho důvodu, že má otázky předem připravené a ve většině případů je čte z listu. V případech, kdy je redaktorka nucena improvizovat a reagovat formou předem nepřipravených otázek, je její vyjadřování váhavější, hledá vhodnou formulaci, všímáme si užití tzv. vycpávkových slov a hezitačních zvuků. Oba řečníci hovoří klidným hlasem, nepřerušují se ani si neskáčou do řeči.

Tempo hosta je pomalejší, během své promluvy přemýšlí, užívá značné množství vycpávek jako „*tedy nějak*“, „*prostě*“, „*třeba*“, v některých pasážích se objevuje repetice výrazů, kdy host hledá vhodná slova. Právě váhavost řečníka je pro tlumočnicka při simultánní tlumočení značnou výhodou, jelikož mu poskytuje čas na uspořádání informací a tím i uvolnění procesní kapacity. Na druhou stranu může být velké množství vycpávek pro tlumočnicka v některých situacích nepříjemné, jelikož jak zmiňuje Roderick Jones, simultánní tlumočníci cítí potřebu udržovat stálé tempo a vyhýbat se pauzám ve svém projevu aby nezavdali publiku důvod myslet si, že je tlumočnick ochuzuje o informace (2002, s. 115).

Ve výchozím projevu se neobjevují neznámé výrazy, tlumočníci mohou narazit na překážku pouze u slova „*papeženci*“. Výzvou budou pro tlumočnicky rovněž dlouhá souvětí, která používá zejména profesor Jařab. V některých souvětích je pro jejich stavbu náročnější se zorientovat a určit, co je hlavní myšlenkou daného souvětí.

Vzhledem k tomu, že rozhovor není nijak odborně zaměřen, měli by tlumočníci být schopni podat kvalitní výkon a předat posluchačům informace odpovídající originálu.

Studenti nahrávku přetlumočili v rámci Tlumočnického semináře 5, který je pro studenty bakalářského studia povinným předmětem. Přestože má originální rozhovor délku 30 minut, vzhledem k náročnosti a hutnosti výchozího textu studenti přetlumočili pouze počátečních 10 minut rozhovoru.

4.3 Komentář k výkonům tlumočnicků

Tlumočnice 1 – žena (dále pouze T1Ž)

Výkon je podprůměrný, tlumočnice v mnoha případech nedokončuje věty a pokračuje v tlumočení následujícího segmentu, posluchač je tudíž ochuzen o množství informací.

Z tohoto důvodu je cílový text nehořentní, dochází k významovým posuvům. Tlumočnice hovoří výrazným hlasem, používá ale značné množství hezitačních zvuků, které narušují plynulost projevu.

Tlumočnice 2 – žena (dále pouze T2Ž)

Tlumočnice hovoří tichým hlasem, její tón je v určitých segmentech váhavý a nejistý. I přes výskyt hezitačních zvuků je však projev plynulý, tlumočnice dokončuje věty a nedělá dlouhé pauzy, posluchač má v tlumočnicka větší důvěru než u T1Ž. Tlumočnice stejně jako T1Ž vynechává některé informace a používá generalizaci, cílový text je ale koherentní i přes tyto vynechávky.

Tlumočnice 3 – žena (dále pouze T3Ž)

Tlumočnice nepřetlumočila první otázku redaktorky, ale začala tlumočit až odpověď hosta, cílový text pro posluchače postrádá smysl, není jasné, na co host odpovídá. Dále je už cílový text koherentní, projev je plynulý, tlumočnice v některých segmentech váhá a opakuje se, lze si všimnout zejména falešných startů. Objevují se hezitační zvuky, které jsou spojeny s již zmíněnou repeticí výrazů. Stejně jako T1Ž a T2Ž tlumočnice některé informace vynechává, vliv vynechávek na koherenci cílového textu je ale minimální.

Tlumočnick 1 – muž (dále pouze T1M)

Tlumočnick hovoří výrazně, hezitační zvuky se objevují zřídka. Projev je plynulý, tlumočnick vhodně intonuje a udržuje zájem posluchače. V některých segmentech je cílový text nekoherentní, zejména vlivem odchylek od větné stavby.

Tlumočnick 2 – muž (dále pouze T2M)

Tlumočnick hovoří tišším hlasem, výskyt hezitačních zvuků je téměř nulový. Projev je plynulý, neobjevují se pauzy, věty tlumočnick intonačně dokončuje, v některých případech ale věty postrádají koherenci. Je to právě absence hezitačních zvuků a sebevědomý tón tlumočnicka, který dává posluchači pocit důvěry v cílový text. Přestože tlumočnick použil strategii vlastní korektury během svého výkonu pouze v pěti případech, v projevu se vyskytuje množství chyb, a to zejména chyb faktických a syntaktických.

Tlumočník 3 – muž (dále pouze T3M)

Tlumočník hovoří plynule, vhodně intonuje, což udržuje pozornost posluchače. Projev je sebevědomý, výskyt hezitačních zvuků je v projevu téměř nulový. V cílovém textu si lze všimnout vycpávkových slov jako „*stuff like that*“, „*kinda*“, „*yeah*“, tlumočník inklinuje k familiárnímu vyjadřování, které je pro oblast žurnalistiky nevhodné. V některých segmentech dochází k přílišné generalizaci, tlumočník vynechává podstatné informace a dochází k významovým posuvům. Přestože se v projevu objevují chyby, tlumočník využil strategii vlastní korektury pouze šestkrát.

4.4 Výsledky analýzy

V této části identifikuji nejčastější chyby, kterých se tlumočníci během svého výkonu dopustili, a na základě kterých byli nuceni užít vlastní korekturu. Za vlastní korekturu byly považovány situace, kdy si tlumočník na základě monitorování vlastního výkonu uvědomil svou chybu a vědomě ji opravil. Za demonstraci strategie vlastní korektury jsem ve svém výzkumu nepovažovala formulační nedostatky jako jsou repetice výrazů či částí vět, které tlumočníci ve svých projevech používali jako substituci za hezitační zvuky. Vzhledem k tomu, že se u tlumočnicků vyskytlo velké množství vlastních korektur, za účelem přehlednosti jsem se rozhodla v jednotlivých kategoriích uvést pro demonstraci pouze příklady, které reprezentovaly nejčastější případy vlastních korektur. Celkový počet vlastních korektur obou pohlaví v jednotlivých kategoriích je posléze shrnut ve formě tabulky v kapitole 4.4.7.

4.4.1 Gramatická korektura

Gramatické chyby byly ze všech typů chyb ve výkonech tlumočnicků zastoupeny nejvíce. Tlumočníci chybovali zejména v nesprávném užití časů, jednotného a množného čísla a také v užívání třetí osoby jednotného čísla. Korekturu gramatiky aplikoval nejméně T2M, v jehož nahrávce si můžeme všimnout dvou případů gramatické korektury. Naopak, největší počet gramatické korektury se vyskytl v nahrávce T3Ž, a to přesně deset.

VÝCHOZÍ TEXT

CÍLOVÝ TEXT

A také je to provázeno násilím.	We can see violence of... to accompany this.
---------------------------------	--

...stěhovali se z části světa do jiné části světa.	...they move... they moved to different part of the world.
My se tak trochu díváme z vrchu na ty takzvané ekonomické migranty...	If we look with suspicion to... on these economical migrants...
...ti kteří odcházeli z českých zemí, to znamená z Čech, z Moravy nebo ze Slovenska...	...even the Czech migrants of... from Slovakia and Czech...
I v té Americe to tak bylo, že vlastně se ta druhá nebo třetí generace migrantů hlásila potom k té zemi nebo ke kultuře ze které vyšli.	And that's what was in USA as well, that the second generation was... were those people who wanted to protect the country they originally were from.
...končilo to tedy až jaksi později jak víme, jakými tolerančními patenty a tak dále...	But there are some patents... there were some patents.

4.4.2 Syntaktická korektura

Na úrovni syntaxe docházelo ke zpětným korekturám zejména v případech falešných startů, tlumočníci byli po nesprávných startech nuceni věty přeformulovat. Muži aplikovali syntaktickou korekturu dohromady pouze pětkrát, ženy naopak čtrnáctkrát. Je nezbytné zmínit, že muži i ženy chybovali na úrovni syntaxe ve stejné míře, muži se ale zpravidla k chybám nevraceli a pokračovali v tlumočení následujícího segmentu. Vlivem těchto odchylek od větné stavby docházelo k významovým posuvům, některé věty byly pro posluchače těžce pochopitelné. Ženy naopak hovořily spíše váhavě, a většinu nesprávných formulací zpětně přeformulovaly.

Nabízí se otázka, zda muži zapojují strategii monitorování ve stejné míře jako ženy, a při dopuštění se chyby se vědomě rozhodují za účelem plynulosti projevu dále pokračovat v tlumočení následujícího segmentu, či zda je u mužského pohlaví tato strategie zapojena do tlumočnického procesu méně než u žen, a své pochybení si jednoduše neuvědomují.

VÝCHOZÍ TEXT

CÍLOVÝ TEXT

A tady do jisté míry máme i jistou vinu.	And we are kind of... we are partly guilty in that.
--	---

Pokud se to nestane, pokud budou dále muslimové evropskou společností, lidmi v evropské společnosti, vnímání jako hrozba, tak co to podle vás udělá s liberální západní společností?	What if it won't happen and the Muslims will always be seen as a danger, do you think it will cause in this western society ... do you think there will be problems in unrests...
...Irové v deseti a statisících utíkali do Spojených států, aby se zachránili před hladem.	...Irish people were coming to USA because they wanted to... didn't have what to eat.
Co dobrého může přinést migrace Evropě?	What can good... what can be good about migration?
...pokud budou dále muslimové evropskou společností, lidmi v evropské společnosti, vnímání jako hrozba...	And if they will be still Muslims who... if they will be still looked at as a threat?

4.4.3 Sémantická korektura

Přestože se jak muži, tak ženy při tlumočení dopustili množství sémantických chyb, jejich korektura se objevovala v projevech tlumočnicků pouze zřídka. Nejčastější chybou bylo vynechání významově důležitého výrazu, jehož absence způsobila změnu významu ať už určité věty či celého přetlumočeného segmentu. Muži zpětně opravili význam sdělení pouze třikrát, ženy šestkrát. T2M a T2Ž nepoužili sémantickou korekturu ani jednou, naopak T3Ž ve svém projevu rektifikovala význam sdělení pětkrát.

VÝCHOZÍ TEXT

CÍLOVÝ TEXT

Ono to budování amerického národa od konce nějak toho 18. století...	When we talk of the US nation... the building of US nation since 18th century...
...ale toto stojí před muslimským světem. My ten svět nezměníme.	We won't change the world... the Muslim world.
Takže by se muslimové, kteří chtějí žít v Evropě měli změnit?	So, the Muslim they should... who want to live in Europe, they should change?
A ti protestanti, ti původnější, vlastně osídlenci tedy nějak Ameriky...	And the protestant who were there first... who were first in America...

4.4.4 Korektura artikulace

Artikulační korektury byly u obou pohlaví zastoupeny nejméně. Tlumočníci inklinovali k užití české výslovnosti [migrant] namísto správné anglické výslovnosti ['maigrənt], v cílovém textu se rovněž vyskytla přehrknutí. Počet korektur výslovnosti byl u obou pohlaví shodný, muži i ženy svou artikulaci zpětně opravili třikrát.

VÝCHOZÍ TEXT	CÍLOVÝ TEXT
...ale to byli v minulosti vždycky skoro ekonomičtí migranti...	...but in the history, it was pretty much always economical mig... migrants...
...že tak to je jediná naděje, že se ten svět muslimský nějak vyrovná s těmi rozpory, které tu jsou.	It is important for the Muslim community to somehow comp... cope with that problem.
A tady do jisté míry máme i jistou vinu.	...we are to blame as err...well.

4.4.5 Lexikální korektura

Simultánní tlumočení je velmi náročným procesem, při němž musí tlumočník vynaložit velké úsilí k zajištění souběžnosti řečových činností. Není tudíž překvapením, že tlumočníci pod tlakem často volí kontextově nevhodné výrazy. Nejinak tomu bylo i u studentů, jejichž výkony byly v této práci analyzovány. Studenti ve spěchu často volili slova, která byla významově správná, ale nehodila se do daného kontextu. Lexikální chyby byly u obou pohlaví ve výkonech zastoupeny rovnoměrně, u mužů se následně vyskytla lexikální korektura pětkrát, u tlumočnic šestkrát. Ponechání lexikální chyby v cílovém textu nemusí v některých případech představovat pro publikum problém, jelikož si posluchači často dokáží sami odvodit význam sdělení i přes lexikální chybu. V jiných případech ale může lexikální chyba ovlivnit význam cílového textu, je tedy žádoucí, aby tlumočníci svůj výkon monitorovali a významné lexikální chyby zpětně rektifikovali.

VÝCHOZÍ TEXT	CÍLOVÝ TEXT
...z nějakého místa které vlastně ne oni, ale možná za spoluúčasti západního světa se stalo místem, ve kterém se žít nedá...	...the place happened... became a place in which it is impossible to live.

...jsou to také migranti té druhé generace spíš než té první.	They are also migration of this... migrants of the second generation.
...že vlastně se ta druhá nebo třetí generace migrantů hlásila potom k té zemi nebo ke kultuře, ze které vyšli.	...the second or third in generation have been more national... nationalistic than the first one.
...že ta migrace není prostě něco úplně nového...	I think that migrants... migration is...
...že ta migrace není prostě něco úplně nového...	...migration is not something... anything new.
No a politici toho zneužívají.	And politicians abuse that power... or they exploit that.
...jsou ale současní migranti v něčem podobní těm, kteří přicházeli do Spojených států amerických?	But are nowadays... today's migrants kind of similar to those who came to the USA?

4.4.6 Faktická korektura

V přetlumočených projevech se objevovala i řada faktických chyb, a to zejména zeměpisných. Dle mého názoru si tlumočníci během svého výkonu své chyby neuvědomovali, o čemž svědčí sporadické množství faktických korektur. Zajímavé je, že se faktické chyby objevovaly ve větší míře u mužů. První dva příklady faktické korektury uvedené níže se objevily u tlumočníka T1M, třetí příklad u T3Ž.

VÝCHOZÍ TEXT

CÍLOVÝ TEXT

...jak tohle může západní, tolerantní a liberální společnost změnit?	...what do you think it will happen to liberal eastern... liberal western society?
...v Mnichově útočil muž iránského původu...	...men from... of Iraq... Iran descendants attacking...
...co není bych řekl ideální stav pro inteligentního občana...	...which is not ideal for an intellectual... intelligent voters.

4.4.7 Přehled výsledků

DRUH KOREKTURY	T1M	T2M	T3M	T1Ž	T2Ž	T3Ž
gramatická	6	2	3	3	9	10
syntaktická	3	1	1	2	4	8
sémantická	2	1	0	1	0	5
lexikální	2	1	1	1	0	5
výslovnostní	2	1	0	1	1	1
faktická	2	0	0	0	0	1
CELKEM	17	6	5	8	14	30
	MUŽI CELKEM			ŽENY CELKEM		
	28			52		

Z tabulky je zřejmé, že někteří tlumočníci, ať už se jedná o muže či ženy, využívají zpětné korektury více a někteří méně. Liší se také oblasti, ve kterých jednotliví tlumočníci zpětnou korekturu nejčastěji aplikují. Z výsledků výzkumu je jasné, že ani v oblasti tlumočnických strategií nelze generalizovat na základě pohlaví a je nutno přihlídnout i k dalším proměnným, které mají na tlumočnický výkon vliv. Přesto ale výsledky výzkumu potvrdily stanovenou hypotézu. Ženy užily strategii vlastní korektury celkem v 52 případech, což je téměř dvojnásobek vlastních korektur mužů, které se v projevech tlumočnicků objevily v 28 případech.

Největší počet zpětných korektur ve svém projevu aplikovala T3Ž, a to zejména v oblasti gramatiky a syntaxe. I přes toto množství rektifikací bych označila výkon T3Ž za nejvěrnější originálu. Nejméně zpětných korektur se vyskytlo v projevu T3M, který svá pochybení uvedl na pravou míru pouze v pěti případech. Přestože tlumočnick zněl ze všech výzkumných subjektů nejprofesionálněji, význam jeho sdělení se od originálu v některých segmentech značně lišil, a to zejména z důvodu odchylek od větné stavby a vynechání výrazů, které byly pro přesný význam sdělení nezbytné.

Osobně mi přišlo velmi zajímavé, jak velkou úlohu hraje intonace a projev tlumočnicka v důvěryhodnosti výkonu. Myslím, že by na zahraniční posluchače, kteří neovládají český jazyk, působily nejvěrohodněji výkony tlumočnicků mužského pohlaví T2M a T3M, a to zejména pro jejich plynulý projev bez známek váhání či velkého množství zpětných korektur. Výkony tlumočnic ženského pohlaví zněly v porovnání s muži až téměř amatérsky, a posluchač dle mého názoru lehce nabyl pochybnosti o profesionalitě tlumočnicka a správnosti sdělení. Po analýze výkonů jednotlivých tlumočnicků jsou ale výkony tlumočnic

kvalitnější, a předávají myšlenku sdělení bez velkých významových posuvů. I když se muži i ženy dopouštěli téměř shodného množství chyb, větší počet zpětných korektur umožnil ženám předat význam sdělení přesněji. Nicméně je nutno brát v potaz také individuální tendence tlumočnicků, které vzhledem k malému zkoumanému vzorku mohly výsledky výzkumu rovněž ovlivnit. Výsledky tohoto výzkumu by bylo žádoucí ověřit na větším vzorku tlumočnicků a minimalizovat tak vliv osobnostních faktorů na validitu výsledků.

5. Závěr

Tato práce se zabývala vlivem genderu na použití strategie vlastní korektury u simultánního tlumočení. Na základě teorie Robin Lakoffové, která byla popsána v knize z roku 1973 *Language and Woman's Place*, byla stanovena hypotéza, podle které ženy více než muži využívají během simultánního tlumočení výše zmíněnou strategii. Robin Lakoffová považuje projev žen a tzv. ženský jazyk za méněcenný v porovnání s jazykem mužů, a tvrdí, že ženy ve svém projevu užívají jazykové prostředky, které naznačují nejistotu mluvčího. Ženy věnují více pozornosti svému projevu, snaží se dosáhnout perfektního překladu a z toho důvodu také tíhnou k tzv. hyperkorekci.

Výzkum, který byl proveden analýzou nahrávek studentů oboru Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení a překlad Univerzity Palackého, tuto hypotézu potvrdil. Ženy skutečně hovořily váhavým tónem, z jejich projevu byla slyšet určitá nejistota, jejich intonace byla tichá a kolísavá, v některých segmentech, kdy si tlumočnice zjevně nebyly jisté správností svého převodu, byl jejich projev téměř nesrozumitelný. Tlumočnice často používaly strategii vlastní korektury a rektifikovaly téměř každou závažnější chybu, které se během svého výkonu dopustily.

Na druhou stranu projev tlumočnicků byl sebevědomý, v nahrávkách se téměř nevyskytovaly hezitační zvuky a tlumočníci vhodně intonovali. V situacích, kdy se tlumočníci dopustili během svého výkonu chyby, se už k předchozím segmentům nevraceli, přestože mnohdy došlo vlivem chyby převodu k významovým posuvům či k odchýlkám od větné stavby, které měly za následek nekoherentní cílový text. Strategie vlastní korektury byla muži využívána sporadicky.

Ač by se mohlo zdát, že absence vlastní korektury u mužů svědčí o kvalitě jejich výkonu, není tomu tak. Jak muži, tak ženy se během svých výkonů dopouštěli mnoha formálních i obsahových chyb, byly to ale spíše ženy, kdo se ke svým chybám vracel a rektifikoval je. Díky využití strategie vlastní korektury byly tlumočnice schopny předat publiku výchozí text pouze s minimálním významových posunem. Absence vlastní korektury u mužů vedla spíše k tomu, že jejich projev v některých segmentech nedával smysl, a to zejména při dopuštění se faktické chyby.

Přestože se v tomto výzkumu stanovená hypotéza potvrdila, je nezbytné přihlídnout také k dalším proměnným, které výsledek výzkumu jistě ovlivnily. Je potřeba mít na paměti, že v tomto výzkumu byly analyzovány nahrávky studentů tlumočení, nikoli profesionálních

tlumočnicků. Jak je známo, kvalita tlumočení závisí zejména na zkušenostech daného tlumočnicka, a s přibývajícím praxí se přímo úměrně zlepšuje. Studenti, kteří poskytli své nahrávky pro tento výzkum, byli v druhém ročníku tříletého bakalářského studia, dá se tedy předpokládat, že zatím nezískali mnoho profesionálních zkušeností s tlumočením a jejich tlumočnický trénink se váže zejména s univerzitním prostředím, o čemž svědčí také množství chyb, které se v jejich výkonech vyskytly.

Míra chybovosti také závisí na dalších, zejména mimojazykových faktorech, jako je například únava tlumočnicka, jeho znalost daného tématu či rozsah jeho přípravy.

Ač tento výzkum nelze považovat z výše uvedených důvodů za směrodatný, výsledky mají jistě svou váhu a potvrzují hypotézu renomovaných lingvistů, kteří se tematikou pohlaví a jazyka zabývají. Bylo by jistě přínosné ověřit validitu těchto výsledků, replikovat výzkum na větším počtu profesionálních tlumočnicků a zjistit, zda příslušnost k určitému pohlaví skutečně ovlivňuje výběr tlumočnických strategií a zda tyto strategie mají vliv na kvalitu tlumočnického výkonu.

6. Přílohy

6.1 Transkripce výchozího projevu

Teroristická hrozba míří i na Česko, muslimští uprchlíci se musí v Evropě změnit, říká Jařab

- Pane profesore, Německo během necelého týdne zažilo čtyři teroristické útoky, předtím Nice, předtím Brusel, nově kněz zavražděný přímo v kostele v Rouen. Dostává se Evropa k nějakému bodu zlomu?
- Já si myslím že ano, a že zatím neví, jak se s tím vypořádat. Samozřejmě, že lidé migrovali, stěhovali se z části světa do jiné části světa. My se tak trochu díváme z vrchu na ty takzvané ekonomické migranty, ale to byli v minulosti vždycky skoro ekonomičtí migranti, i ti kteří odcházeli z českých zemí, to znamená z Čech, z Moravy nebo ze Slovenska v polovině 19. století do Spojených států. A vy se ptáte tedy nějak, do jaké míry se vlastně dnes v Evropě odráží to, co se v americké historii, tedy nějak po desetiletí konalo. To znamená že jak říká John F. Kennedy, Američané, to je národ emigrantů nebo imigrantů že, protože emigranti jsme my, kteří se vystěhováváme, a imigranti jsou ti, kteří tam přicházejí. Tak já si myslím, že nějaké poučení tu z toho může být, ale hlavní je, že ta migrace není prostě něco úplně nového, je to něco nového v té masovosti, a potom v té vazbě na to, na to ideové, dokonce bych řekl náboženské, i když to není tedy nějak nutně nábožensky jaksi motivované anebo fundované, tyto ideové, ty ideové rozpory.
- A také je to provázáno násilím. Jak tohle může západní, tolerantní a liberální společnost změnit? Pokud prožíváme jisté přelomové období, nemůže to vést skutečně k občanským konfliktům...
- To už vede.
- .. k nějakým čistkám, k nějakým nepokojům?
- Se podívejme na Turecko. Já myslím, že tam jednoznačně jde o velikou čistku, tedy nějak, která může, ani nevíme kam teda ještě může směřovat. Ale ještě bych řekl jednu věc. Ono to budování amerického národa od konce nějak toho 18. století až do dneška nebylo tak hladké a nebylo tedy tak sametové, jak se na první pohled zdá nebo jak by to politici chtěli tedy nějak prezentovat. Já si myslím, že tady, třeba v polovině 19. století, Irové v deseti a statisících utíkali do Spojených států, aby se zachránili před hladem. A ti protestanti, ti původnější, vlastně osídlenci tedy nějak

Ameriky byli proti těm novým, a byli proti nim i velmi, velmi radikálně. Řekl bych třeba, šlo o to, že napadli katolické irské kněze, protože jeden z těch důvodů byl to, že Irové byli papeženci třeba. Takže to ani toto není úplně nové. Vyhořelo několik katolických kostelů, ti Irové byli opravdu tedy nějak jako něco nechtěného, a proto se ti staří kolonisté proti tomu teda bránili. Ale to, co máme teď, to je těžko uchopitelné tedy nějak, protože tehdy to bylo aspoň jasné, proti Irům jsme proto, že jsou nevzdělaní, pijou a jsou to papeženci. Teď to ani nakonec nevypadá, že by to šlo tedy nějak o konflikt kultur, to znamená křesťanské proti té muslimské, i když se to nabízí.

- Tak pokud dojde k zavraždění kněze v křesťanském kostele, skutečně se to nabízí. Pak se také nabízí otázka, jestli opravdu jsou ale současní migranti v něčem podobní těm, kteří přicházeli do Spojených států amerických.
- Asi ne, protože taky odcházejí z nějakého místa, které vlastně ne oni, ale možná za spoluúčasti západního světa se stalo místem, ve kterém se žít nedá, Sýrie třeba. Anebo Irák. Čili celý tady tento střední Východ je vlastně něco, co vypovídá také o situaci a zájmech tedy nějak mimo tento střední Východ. A tady do jisté míry máme i jistou vinu. Já vím, že teď chválí třeba Bushe, za to, jak krásně se chová jako prezident poté, co přestal být prezidentem. Ale nikdo mu nezapomíná chybu, kterou udělal a říkají, že je to jedna z největších chyb vůbec amerických prezidentů, Irák. Napadení Iráku. Že se otevřela skříňka teda tolika zel, které se teď spojují a chce to opravdu vyhodnocení. Všichni tito muži, kteří útočí, většinou jsou to muži, a většinou jsou osmnácti až dvacetiletí, čili je to jakási generace, to znamená, je to, jsou to také migranti té druhé generace spíš než té první. I v té Americe to tak bylo, že vlastně se ta druhá nebo třetí generace migrantů hlásila potom k té zemi nebo ke kultuře ze které vyšli. To byl Horace Kallen, že, který byl Žid, německy mluvící, tady se Slezska, který vůbec zmínil poprvé kulturní pluralismus.
- Jak toho využijí evropské politické síly? Ve světle těch posledních útoků zcela jistě budou dále tvrdě razit heslo, že migranti jsou nebezpeční. A ono to vypadá, že skutečně někteří jsou nebezpeční. Ansbach, Syřan, odmítnutý žadatel o azyl, Würzburg, mladý uprchlík, v Mnichově útočil muž iránského původu, byť nebyl napojen podle všeho na Islámský terorismus. Tak voliči v Německu zřejmě nezapomenou to, že jeho původ byl iránský.
- Tak to, co říkáte, to slovo je klíčové, voliči. A to znamená, že je to to slovo je velmi důležité pro politiky, aby mohli tedy nějak realizovat svoji politiku a svoji představu.

A zatím to vypadá tak, ať už Spojené státy, Donald Trump, anebo Evropa, a dokonce i to Turecko, všude to směřuje tedy nějak k něčemu, co není bych řekl ideální stav pro inteligentního občana Spojených států nebo těch jiných zemí prostě před volbami. Jsou zmatení, mají strach, a to je přirozené, to vždycky tak nějak bylo, že něčemu novému se tedy jaksi národy nebo skupiny bránily. No a politici toho zneužívají. Do jaké míry toho chtějí zneužít, až za jakousi hranici, která by přerostla je, to je otázka dne.

- Co do toho ale ve světle, respektive ve tmě těch tragických událostí z Evropy posledních týdnů a měsíců, a vlastně už i let, přinést, co dobrého může přinést migrace Evropě? Jak vlastně promění podle vás Evropu?
- No tak ta migrace v Evropě, kdybychom zase hledali paralelu ke Spojeným státům, každá migrace ve Spojených státech přinesla ekonomický růst. Každá z nich. Velmi výrazně posílila prostě to, co ten národ vytváří, to znamená pracovní síly, motivovanost prostě těch lidí, kteří přicházejí a chtějí se stát součástí teda toho nového společenství, ať už národa a tak dále. Takže to dobré by tu být mohlo. Důležité je, aby se ten svět, který, to znamená třeba teď muslimů, nějakým způsobem vyrovnal s tím, co z nich vychází v jejich jménu tedy nějak, a prostě ukazuje ty muslimy jako velkou hrozbu. Prostě to, co se odehrálo, já nevím, ve středověku v křesťanských civilizacích, to znamená katolíci, protestanti a tak dále, to se vyřikalo tehdy tedy nějak, končilo to tedy až jaksi později jak víme, jakými tolerančními patenty a tak dále, ale toto stojí před muslimským světem. My ten svět nezměníme. Ten svět se musí v zájmu tedy budoucnosti, pokud tedy nějak takto uvažují, tak a doufejme, že začnou takto uvažovat, a ne tedy nějak fanaticky, že, já nevím, budeme u Alláha a tak dále, že tak to je jediná naděje, že se ten svět muslimský nějak vyrovná s těmi rozpory, které tu jsou.
- Takže by se muslimové, kteří chtějí žít v Evropě měli změnit?
- No.
- Pokud se to nestane, pokud budou dále muslimové evropskou společností, lidmi v evropské společnosti, vnímání jako hrozba, tak co to podle vás udělá s liberální západní společností? Ptala jsem se vlastně na to, jestli vy to cítíte tak, že je nevyhnutelné, že dojde k nějakým opravdu občanským nepokojům a k nějakým velkým, nechci říct samozřejmě, čistkám ve stylu genocid, ale může to podle vás dojít až tak daleko, že se ty dvě skupiny pustí do sebe a že se Evropa změní v bojiště?

- Já doufám, že ne. Samozřejmě to každý jistě doufá, že ne. Nemyslím si, že by existoval politik, který by si přál, aby tohle nastalo. A doufat je jedna věc, ale jistá analýza, a dost podrobná, hluboká, by měla následovat, protože já si stejně myslím, že i v té Evropě, ještě stejně tak jako v Americe, vidíme prostě Donald Trump, neoslovuje všechny. Osloví jich dost těch lidí, kteří vidí, že je on je větší hrozba než hrozby, o kterých mluví, to je dost důležité.

SEZNAM BIBLIOGRAFIE

COATES, Jennifer. 2004. *Women, men, and language: a sociolinguistic account of gender differences in language*. 3rd ed. New York: Pearson Longman, ISBN 978-0-582-77186-4.

CRAWFORD, Mary. 2003. Gender and humor in social context. *Journal of Pragmatics* [online]. vol. 35, no. 9, s. 1413-1430 [cit. 5. srpna 2018]. Dostupné z: doi:10.1016/s0378-2166(02)00183-2

ČEŇKOVÁ, Ivana a KOLEKTIV. 2001. *Teorie a didaktika tlumočení I*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. ISBN 8073080192.

ČEŇKOVÁ, Ivana. 2008. *Úvod do teorie tlumočení*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87153-74-1.

ČERMÁK, František. 2011. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Vyd. 4., V Karolinu 2., dopl. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1946-0.

GILE, Daniel. 1995. *Basic concepts and models for interpreter and translator training*. Philadelphia: J. Benjamins Pub. Co. ISBN 90-272-1605-3.

CHOMSKY, Noam. 2002. *Syntactic structures*. 2nd ed. New York: Mouton de Gruyter. ISBN 3-11-017279-8.

JONES, Roderick. 2002. *Conference interpreting explained*. 2nd ed. Northampton, MA: St. Jerome Pub. ISBN 1-900650-57-6.

LAKOFF, Robin Tolmach. a Mary BUCHOLTZ. 2004. *Language and woman's place: text and commentaries*. Rev. and expanded ed. New York: Oxford University Press. ISBN 0-19-516757-0.

LAKOFF, Robin. 1973. "Language and Woman's Place." *Language in Society*, vol. 2, no. 1, pp. 45–80. *JSTOR*, JSTOR, dostupné z: www.jstor.org/stable/4166707.

LEDERER, Marianne. 1978. Simultaneous Interpretation — Units of Meaning and other Features. *Language Interpretation and Communication* [online]. s. 323-332 [cit. 5. srpna 2018]. Dostupné z: doi:10.1007/978-1-4615-9077-4_28

MALTZ, Daniel N. and Ruth A. BORKER. 1983. A cultural approach to male–female miscommunication. In: John J. GUMPERZ, ed. *Language and Social Identity* [online]. Cambridge: Cambridge University Press, Studies in Interactional Sociolinguistics, s. 196–216 [cit. 5. srpna 2018]. Dostupné z: doi:10.1017/CBO9780511620836.013

OAKLEY, Ann. 2002. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-403-6.

PINKER, Steven. 2009. *Jazykový instinkt: jak mysl vytváří jazyk*. Praha: Dybbuk. ISBN 978-80-7438-006-8.

POCHHACKER, Franz. 2004. *Introducing interpreting studies*. London: Routledge. ISBN 0203504801.

SUNDERLAND, Jane. 2006. *Language and gender: An advanced resource book*. London: Routledge. ISBN 9780203456491.

TANNEN, Deborah. 1990. *You just don't understand: women and men in conversation*. New York: Ballantine Books. ISBN 0345372050.

TRUDGILL, Peter. 1983. *Sociolinguistics: an introduction*. Rev. ed. Harmondsworth: Penguin Books. ISBN 9780140134704.

WEST, Candace, a ZIMMERMAN, Don H. 1987. "Doing Gender." *Gender and Society*, vol. 1, no. 2, s. 125–151. *JSTOR*, JSTOR, dostupné z: www.jstor.org/stable/189945.

NAHRÁVKA

<https://video.aktualne.cz/dvtv/teroristicka-hrozba-miri-i-na-cesko-muslimsti-uprchlici-se-m/r~3dba9df8542b11e69966002590604f2e/>

Anotace

Název česky: Vliv genderu na aplikaci vlastní korektury jako tlumočnické strategie při simultánním tlumočení

Název anglicky: The role of gender in application of self-correction as an interpreting strategy in simultaneous interpreting

Autor: **Lenka Misiová**

Studijní obor: Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení a překlad

Vedoucí práce: **PhDr. Veronika Sejkorová, Ph.D.**

Počet stran: 45 stran

Počet znaků: 74 459 znaků (včetně apendixů)

Počet příloh: 1

Olomouc 2018

Resumé

Tato bakalářská práce se zabývá genderovými rozdíly v používání vlastní korektury jako tlumočnické strategie při simultánním tlumočení. Práce se skládá ze dvou hlavních částí. V první, teoretické části představím historii jazyka ve spojitosti s genderem, jednotlivé teorie, strategie, které tlumočníci při svém výkonu používají a také druhy chyb, jichž se mohou při tlumočení dopustit. Ve druhé, praktické části se zaměřím na analýzu nahrávek simultánního tlumočení studentů oboru ATP Univerzity Palackého v Olomouci. Budu analyzovat výkony studentů při tlumočení nahrávek z českého jazyka do angličtiny. Praktická část obsahuje rovněž výsledky analýzy nahrávek tlumočnicků, na jejichž základě se budu snažit určit, zda má příslušnost k danému pohlaví skutečně vliv na četnost používání vlastní korektury jako tlumočnické strategie.

Klíčová slova: Simultánní tlumočení, genderové rozdíly, vlastní korektura jako tlumočnická strategie, tlumočnické strategie, analýza tlumočnických strategií, gender

Abstract

This bachelor thesis deals with the role of gender in application of self-correction as an interpreting strategy in simultaneous interpreting. The thesis consists of two parts. First, theoretical part describes history of gender linguistics and four basic theories of language and gender. It also explains interpreting strategies often used during interpretation and the mistakes the interpreters often make. The second, practical part analyses the recordings of simultaneous interpreting of ATP major students at Palacky University in Olomouc. I will analyse students' performances when interpreting recordings from Czech to English. The practical part of this work also contains the results of the analysis of recordings in which I will try to determine whether the gender affects the frequency of use of self-correction as an interpreting strategy.

Key words: simultaneous interpreting, gender differences, self-correction as an interpreting strategy, interpreting strategies, analysis of interpreting strategies, gender